

1 Kies een passende toets

2 Kies een passend niveau

3 Creëer optimale
toetsomstandigheden

Wegwijzer toetsgebruik bij leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Wegwijs in toetsen, niveaus en aanpassingen

versie september 2023

Samengevat

Toetsen zijn een hulpmiddel bij het selecteren van een passend onderwijsaanbod. Voor het goed interpreteren van toetsresultaten is het belangrijk dat de meting van een vaardigheid zo eerlijk mogelijk is. Kan de leerling op een toets laten zien wat hij echt kan? En worden de afname-instructies gevolgd, waardoor je de prestaties kunt vergelijken met andere leerlingen? De Wegwijzer helpt je in drie stappen om eerlijk te meten!

Na het lezen van de Wegwijzer weet je:

- hoe je een passende toets kiest
- hoe je een passend niveau kiest
- hoe je optimale toetsomstandigheden creëert

Voor we verder gaan: waarom toetsen?

Vraag je altijd af waarom je een leerling een toets laat maken.

Welke informatie wil ik uit de toets halen?

Hoe gebruik ik de informatie bij het afstemmen van het onderwijsaanbod?

Een leerkracht brengt dagelijks in kaart wat een leerling kan. Zo verzamelt hij informatie voor het afstemmen van het onderwijsaanbod. Een hele puzzel!

Beheersingstoetsen, zoals methodegebonden toetsen* aan het einde van een hoofdstuk, geven antwoord op de vraag: **Beheerst** de leerling (of de groep) de lesstof die ik **net** heb aangeboden? Groeimeter (onderdeel van pakket compleet) van Cito is ook een voorbeeld van een beheersingstoets.

Vaardigheidstoetsen, zoals een leerlingvolgsysteem van Cito, geven antwoord op vragen als:

- Hoe presteert de leerling (of groep) in vergelijking met leeftijdsgenoten en/of de leerlijnen? Dat kan omdat de toetsen genormeerd zijn.
- Maakt deze leerling (of groep) **voldoende groei** door? Dat zie je door resultaten van verschillende toetsmomenten naast elkaar te leggen.
- Op welk niveau kan ik de lesstof aanbieden aan deze leerling (of aan deze groep)? Het functioneringsniveau* geeft je een indicatie.

Vaardigheidstoetsen meten een **vaardigheid** over een **langere periode** en zijn methodeonafhankelijk*.

Handig om te weten over de Wegwijzer

Voor het **overdragen van informatie** uit de Wegwijzer aan collega's kun je gebruikmaken van:

- de [digitale flyer](#) met samenvattingen van elk hoofdstuk
- [filmpjes](#) van enkele minuten per hoofdstuk.

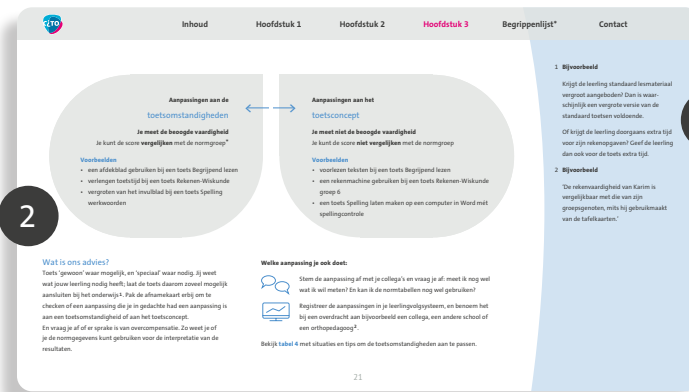
Dit is een **interactief pdf-bestand**. Je vindt er links naar webpagina's en pdf-bestanden. Op een pc kun je ook binnen dit bestand navigeren door op 'tabel' of 'woorden met een *' te klikken.

Woorden met een* worden toegelicht in de Begrippenlijst*.

Elk hoofdstuk begint op een apart tabblad en heeft een zelfde **opbouw**: het begint met een **1** samenvatting en eindigt met voorbeelden en vragen uit de praktijk.

De **hoofdttekst** vind je aan de **2** linkerkant van een pagina. **Voorbeelden en toelichtingen** vind je aan de **3** rechterkant.

Met de **4** **bovenbalk** en de **5** **inhoud** navigeer je door het document.

Inhoud

Hoofdstuk 1 5

Keuze van een passende toets 6

Voorbeelden uit de praktijk 10

Vragen uit de praktijk 11

Hoofdstuk 2 13

Keuze voor een passend niveau 14

Voorbeelden uit de praktijk 17

Vragen uit de praktijk 18

Hoofdstuk 3 19

Optimale toetsomstandigheden creëren 20

Voorbeelden uit de praktijk 24

Vragen uit de praktijk 25

Begrippenlijst* 28

Contact 29

© Stichting Cito - Instituut voor Toetsontwikkeling - Arnhem (2023)

Hoofdstuk 1 | Keuze van een passende toets

Samengevat

Kies een toets die aansluit bij de kerndoelen waar je aan werkt met de leerling, bijvoorbeeld de kerndoelen voor het primair onderwijs of de kerndoelen speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende/meervoudig gehandicapte leerlingen (zml/mg).

Kies, wanneer beschikbaar, voor **een aangepaste versie** van een toets die aansluit bij de specifieke onderwijsbehoefte van de leerling, zoals een slechtziendenversie van de toets Begrijpend lezen voor een leerling met een visuele beperking.

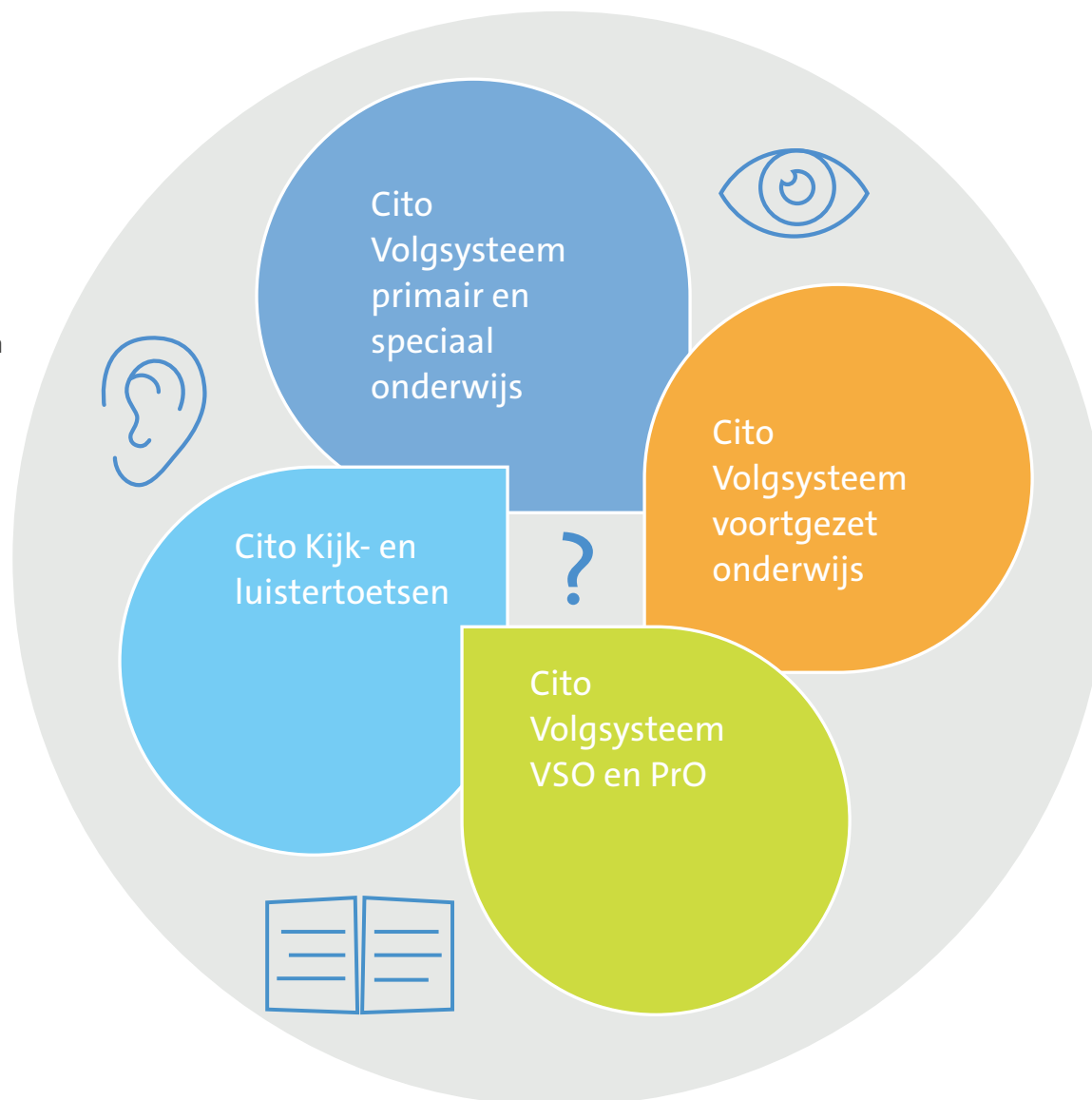
Keuze van een passende toets

Cito ontwikkelt voor het primair en voortgezet onderwijs **verschillende volgsystemen**, zoals het Cito Volgsysteem primair en speciaal onderwijs en het Cito Volgsysteem voortgezet onderwijs.

Deze volgsystemen bevatten toetsen voor verschillende leergebieden.

Sommige toetsen hebben wij **aangepast** voor leerlingen die blind, slechtziend, doof of slechthorend zijn.

Andere toetsen zijn **speciaal ontwikkeld** voor een specifieke doelgroep, zoals het instrument Sociaal-Emotionele Ontwikkeling voor leerlingen met een IQ < 35 in het (v)so, en de Cito volgsystemen VSO/PrO.

Welke instrumenten zijn er? En voor wie kies je welk instrument?

In **tabel 1** vind je een overzicht per leergebied voor het primair en speciaal onderwijs, in **tabel 2** een overzicht voor het voortgezet onderwijs, inclusief het VSO en Praktijkonderwijs. Samen met het stroomschema in **figuur 1** helpen deze overzichten je een keuze te maken uit het aanbod.

- versie voor leerlingen met een visuele beperking beschikbaar
- versie voor leerlingen met een auditieve beperking beschikbaar
- geschikt voor leerlingen met dyslexie

Tabel 1 | primair en speciaal onderwijs

Beschikbare Cito-instrumenten primair en speciaal onderwijs per leergebied		Brailleversie ¹	Slechtzienden-versie ¹	Versie voor doven en slechthorenden
Vakoverstijgende vaardigheden	Drie instrumenten Sociaal-Emotionele Ontwikkeling: IQ < 35, IQ 35 - 75 en IQ > 70 so en vso			
	Pakket Leren leren so zml 8-12 jaar			
	Pakket Leren leren sbo en so (voormalig) cluster 4 (groep 5 t/m 8)			
	Viseon groep 3 t/m 8 ²			
Rekenen-Wiskunde	Toetsactiviteiten Rekenen voor zml			
	Kleuter in beeld - Rekenen	●	●	
	LVS Rekenen-Wiskunde 3.0 ³	●	●	● (groep 3 t/m 6)
	Leerling in beeld Rekenen-Wiskunde groep 3 t/m 8 ⁴	●	●	● (groep 3 t/m 5 ^a)
	Groeimeter (incl. passende perspectieven)			

- 1 De brailleversies en slechtziendenversies mogen in het reguliere onderwijs alleen worden gebruikt door leerlingen met een cluster 1-indicatie.
- 2 Dit product gaat 31-12-2023 uit de handel. Een alternatief hiervoor is het instrument Sociaal-emotioneel functioneren, behorend bij Leerling in beeld.
- 3 Dit product gaat 31-12-2023 uit de handel. Het alternatief hiervoor is Leerling in beeld.
Uitzondering: voor scholen die de instrumenten voor VSO, PrO en/of ZML gebruiken en geen Basispoort, Parnasys en/of Esis hebben, gaat dit product 1-8-2024 uit de handel.
- 4 Maak je **geen** gebruik van VSO Arbeid en Praktijkonderwijs, VSO Dagbesteding en/of Taal en rekenen voor zml? En maakt jouw school **wel** gebruik van Basispoort en Esis of ParnasSys? Dan kun je instappen in Leerling in beeld.
 - a Op het moment van verschijnen van deze Wegwijzer is groep 6 in ontwikkeling. Houd voor de verschijningsdatum onze [website](#) in de gaten of abonneer je op de [nieuwsbrief speciale leerlingen](#).

Beschikbare Cito-instrumenten primair en speciaal onderwijs per leergebied		Brailleversie ¹	Slechtzienden- versie ¹	Versie voor doven en slechthorenden
Taal	Toetsactiviteiten Taal voor zml			
	Kleuter in beeld - Taal	●	●	
	LVS Spelling 3.0 ³	● (werkwoorden)	● (werkwoorden)	● (groep 3 en 4)
	Leerling in beeld Taalverzorging groep 3 t/m 8 (incl. Spelling) ^{4,5}	● (groep 6 t/m 8)	● (groep 6 t/m 8)	● (groep 3 t/m 5)
	LVS Begrijpend lezen 3.0 ³	●	●	
	LVS Begrijpend luisteren	● (groep 4 t/m 8)	● (groep 4 t/m 8)	
	LVS Taalverzorging voor groep 6 t/m 8 ³	●	●	
	Leerling in beeld Begrijpend lezen groep 3 t/m 8 ⁴	●	●	
	LVS Woordenschat 3.0	●	●	
	AVI/DMT	●	● i ⁶	
Groeimeter				

3 Dit product gaat 31-12-2023 uit de handel. Het alternatief hiervoor is Leerling in beeld.
Uitzondering: voor scholen die de instrumenten voor VSO, PrO en/of ZML gebruiken en geen Basispoort, Parnasys en/of Esis hebben, gaat dit product 1-8-2024 uit de handel.

4 Maak je **geen** gebruik van VSO Arbeid en Praktijkonderwijs, VSO Dagbesteding en/of Taal en rekenen voor zml? En maakt jouw school **wel** gebruik van Basispoort en Esis of ParnasSys? Dan kun je instappen in Leerling in beeld.

5 De toetsen voor groep 3 t/m 5 zijn dictees, daarom zijn aangepaste versies niet nodig.

6 **i** | Er is geen slechtziendenversie ontwikkeld van de AVI-kaarten, omdat de tekengrootte in de originele versie volstaat. Wanneer nodig kan een school zelf de kaarten vergroten naar A3-formaat. Via [Cito platform](#) is, net als voor DMT, een aangepaste normering beschikbaar. Er is wel een slechtziendenversie beschikbaar voor de DMT-kaarten.

Tabel 2 | voortgezet (speciaal) onderwijs en praktijkonderwijs

Beschikbare instrumenten voortgezet (speciaal) onderwijs en praktijkonderwijs per leergebied		Brailleversie ¹	Slechtziendenversie ¹	Versie voor doven en slechthorenden
Vakoverstijgende vaardigheden	Instrument Sociaal-Emotionele Ontwikkeling IQ < 35 so en vso			
	Instrument Sociaal-Emotionele Ontwikkeling IQ 35 - 75 so en vso			
	Instrument Sociaal-Emotionele Ontwikkeling IQ > 70 so en vso			
	Pakket Leren leren VSO Dagbesteding en VSO Arbeid			
Rekenen-wiskunde	Volgsysteem VSO Dagbesteding - Rekenen	● ²	● ²	
	Volgsysteem VSO Arbeid/PrO - Rekenen-wiskunde			
	Cito Volgsysteem voortgezet onderwijs - Rekenen-wiskunde ^b	●	●	i ³
Taal	Volgsysteem VSO Dagbesteding - Mondelinge taal	● ²	● ²	
	Volgsysteem VSO Arbeid/PrO - Taalverzorging			
	Volgsysteem VSO Arbeid/PrO - Begrijpend lezen ^a			
	Cito Volgsysteem voortgezet onderwijs - Nederlands leesvaardigheid, Nederlands woordenschat, Engels leesvaardigheid, Engels woordenschat ^b	●	●	i ³
	Cito Kijk- en luistertoetsen - Nederlands, Engels, Duits, Frans en Spaans ^c	● m.u.v. Spaans	●	● m.u.v. Spaans

- 1 De brailleversies en slechtziendenversies mogen in het reguliere onderwijs alleen worden gebruikt door leerlingen met een cluster 1-indicatie.
- 2 Gecombineerde versie voor blinde én slechtziende leerlingen
- 3 Bij de reguliere versie van deze toets hoeven leerlingen alleen te lezen, niet te luisteren.

a Per niveau (★, ★★ en ★★★) is er sinds 2022 bij Begrijpend lezen een extra variant beschikbaar.

b Van deze toetsen zijn niet alle niveaus aangepast. Check [deze webpagina](#) voor een overzicht en download via [MijnCito](#) je aangepaste toets.

c Voor leerlingen met dyslexie zijn aparte versies beschikbaar met langere pauzes. Maakt jouw school gebruik van ReadSpeaker? Vanaf schooljaar 2022-2023 kun je deze tool inzetten voor verklanking.

Figuur 1 | Kies een passende toets

Een leerling kan laten zien wat hij in huis heeft door een toets te maken die past bij zijn mogelijkheden. Dat begint bij het kiezen van een passende toets.

- Kies een toets die aansluit bij de kerndoelen waar je aan werkt met de leerling.
- Kies, wanneer beschikbaar, voor een aangepaste versie van een toets.
Sommige toetsen hebben versies voor leerlingen met een visuele of auditieve beperking.

- Klik op een toets of icoon voor meer informatie. Je komt dan uit op onze webpagina.
- Sinds begin 2022 zijn er tekstboekjes beschikbaar bij de toetsen VSO Arbeid/ PrO Begrijpend lezen. De leerling gebruikt de tekstboekjes **naast** de digitale toetsen. Ze voeren hun antwoorden dus wel digitaal in. De tekstboekjes kunnen ingezet worden bij leerlingen met dyslexie, maar mogelijk hebben slechtziende leerlingen hier ook baat bij.

Legenda

- is een vaardigheidstoets
- ▲ is een beheersingstoets
- versie voor leerlingen met een visuele beperking beschikbaar
- versie voor leerlingen met een auditieve beperking beschikbaar
- geschikt voor leerlingen met dyslexie

Voorbeelden uit de praktijk

Stef is 8 jaar en zit in groep 5 van basisschool De Stoet.

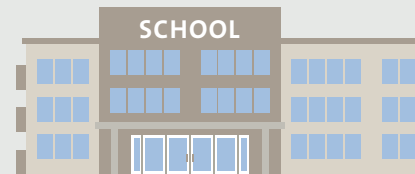
Qua niveau komt hij prima mee met zijn klasgenoten.

Stef is slechtziend. Daarom heeft hij een cluster 1-indicatie gekregen. Tijdens de lessen houdt de leerkracht rekening met zijn visuele beperking, bijvoorbeeld door materialen te vergroten.

Stef maakt de slechtziendenversie van LVS-toetsen Leerling in beeld. Dat is handig, want dan kan de leerkracht zijn resultaten vergelijken met de rest van de klas.

Nadia zit in de derde klas van een Praktijk-onderwijs school. Haar niveau ligt wat lager dan dat van haar leeftijdsgenoten. De toetsen van het Cito volgsysteem voortgezet onderwijs zijn dan ook te moeilijk voor haar. De docenten willen graag bekijken hoe ver zij is met het behalen van de doelen van het referentieniveau. Ze komen uit op de toetsen uit het volgsysteem voor VSO/PrO. Daarmee kunnen ze ook de referentieniveaus in kaart brengen vanaf toets ★★ (niveau twee sterren; vergelijkbaar met niveau groep 5/6).

Vragen uit de praktijk

Hoe kan ik toetsen in combinatie met Passende Perspectieven?

Leerlingen in een leerroute van Passende Perspectieven volgen niet het reguliere programma. Daardoor zijn de reguliere LVS-toetsen minder geschikt om de ontwikkeling van deze leerling nauwkeurig in kaart te brengen.

Om de reken- en spellingontwikkeling van deze leerlingen te volgen, adviseren we om de LVS-toetsen te combineren met de leerdoelgerichte Groeimeter.

Met Groeimeter volg je de leerling op leerdoelniveau in zijn eigen leerroute; voor Rekenen vind je de drie leerroutes van Passende Perspectieven terug in het instrument. Je ziet welke leerdoelen een leerling al beheerst en je kunt zelf bepalen wat de volgende leerdoelen zijn waar de leerling aan gaat werken. Door deze individuele informatie op leerdoelniveau te combineren met de algemenere informatie uit de LVS-toetsen kun je de resultaten van de leerling in perspectief zetten en een vergelijking maken met leerlingen met een regulier aanbod.

Hoe je dat doet, wordt uitgelegd op onze [website](#).

Komen er nog nieuwe LVS-toetsen Taalverzorging, Begrijpend lezen en Rekenen-Wiskunde voor speciale leerlingen?

Nee, er worden geen nieuwe toetsen voor speciale leerlingen ontwikkeld.

Bij de ontwikkeling van de toetsen 3.0 en Leerling in beeld hielden wij waar mogelijk al rekening met speciale leerlingen. Daarbij kun je denken aan:

- kortere taken
- minder gedetailleerde tekeningen
- kortere instructies
- meer aandacht voor functioneringsniveaus*
- bij Rekenen-Wiskunde: het bundelen van verschillende opgaventypen, (open en meerkeuze vragen) met instructie voorafgaand aan elk opgaventype
- bij Spelling: zo min mogelijk ik-zinnen, vraagzinnen en gebiedende wijs

Daarom zijn aparte toetsen voor speciale leerlingen niet nodig.

Mijn leerlingen zijn niet zo taalvaardig; bij de LVS-toetsen Rekenen-Wiskunde is dat een probleem. Hoe ga ik hiermee om?

Ook voor rekenen is taal belangrijk. Voor leerlingen die niet zo taalvaardig zijn, zal een verhaaltjessom daarom lastiger zijn. Een paar tips:

- Heb je leerlingen in de klas voor wie Nederlands niet de moedertaal is? Dan raden wij aan om Leerling in beeld pas in te zetten als het kind minimaal een half jaar op school zit.
- In de rekentoetsen van Leerling in beeld gebruiken we zo eenvoudig mogelijke taal. Elke zin begint op een nieuwe regel en de zinnen zijn zo kort mogelijk. Elke opgave bestaat uit maximaal vier zinnen inclusief de vraagstelling. Er worden standaardformuleringen gebruikt bij formele opgaven. Dezelfde concepten, zoals bijvoorbeeld getallenlijnen, worden altijd op dezelfde manier bevraagd. Het taalgebruik en taalniveau sluit aan bij de taalvaardigheid van de leerlingen. Daarnaast sluit de inhoud van de opgaven en de tekst aan bij de belevingswereld van de leerlingen.
- Bekijk of je een toets op een lager niveau kunt aanbieden. Het taalgebruik in de toetsen Rekenen-Wiskunde wordt met het klimmen van de niveaus namelijk ook moeilijker.
- Sommige leerlingen hebben baat bij auditieve ondersteuning bij de toets. Je kunt de toets zelf voorlezen of de toets op de computer laten maken; leerlingen kunnen ook de computer de opgaven laten voorlezen.
- Maak je in de klas gebruik van Nederlands met Gebaren? Zowel bij de toetsen 3.0 als Leerling in beeld zijn [filmpjes](#) van de opgaven beschikbaar, waarop een gebarentolk de opgaven vertolkt. Zo zorg je voor een gestandaardiseerde afname die aansluit bij de manier waarop jij je lesstof aanbiedt.
- Overweeg om verder te kijken. Bijvoorbeeld door een **Rekengesprek** te voeren. Daarmee kun je meer inzicht krijgen in de rekenbeleving en/of het rekenproces (denkprocessen en oplossingsstrategieën) van de leerling. Heb je twijfels over de beheersing van een specifieke categorie, dan kun je **Groeimeter** inzetten. **Rekenen-Wiskunde Basisbewerkingen** kun je afnemen bij twijfel over automatiseren en memoriseren. Deze verdiepende instrumenten helpen je om te analyseren wat de oorzaak is van resultaten op de toets Rekenen-Wiskunde die je niet had verwacht.

Waarom is er bij Leerling in beeld wél een audio-versie Begrijpend lezen beschikbaar? En voor wie zijn deze audio-versies bedoeld?

Bij de ontwikkeling van Leerling in beeld kregen we van veel scholen de vraag om een auditieve versie van Begrijpend lezen te ontwikkelen. Deze wens hebben we meegenomen in een aparte, digitale versie met audio-ondersteuning. De auditieve versie is specifiek ontwikkeld voor leerlingen met een dyslexieverklaring, maar zou beredeneerd ook bij andere leerlingen kunnen worden ingezet.

Door het afnemen van een auditief ondersteunde toets test je de vaardigheid 'begrijpend lezen' niet zuiver. Hierdoor is de uitslag van deze toets niet te vergelijken met de landelijke groep. Wel krijg je een indicatie van tekstbegrip door de jaren heen. Bij het analyseren van en communiceren over de toetsresultaten is het van belang mee te nemen welke versie (regulier/audio) de leerling heeft afgenomen. In het Leerlingrapport vind je terug welke versie de leerling heeft gemaakt.

Hoofdstuk 2 | Keuze voor een passend niveau

Samengevat

Bij leerlingen met een **vertraagde ontwikkeling** kies je de toets die qua niveau het beste past bij de stof die de leerling beheerst en aangeboden heeft gekregen.

Door- en terugtoetsen heeft alleen zin als:

- 1** het niveau van de leerling meer dan een jaar afwijkt van het niveau van de afgenomen toets, én
- 2** de uitslag onvoldoende informatie geeft om het onderwijsaanbod te bepalen.

Keuze voor een passend niveau

Bij de toetsen van de Cito Volgsystemen heb je keuze uit verschillende niveaus. In het reguliere onderwijs krijgen de meeste leerlingen de toets aangeboden die past bij het leerjaar waarin zij zitten. Halverwege groep 5 maken zij bijvoorbeeld de M5-toets. Of Toets 2 halverwege het tweede schooljaar in het voortgezet onderwijs.

Voor leerlingen die zich minder snel ontwikkelen of juist sneller ontwikkelen dan gemiddeld, kun je het niveau van de toets afstemmen op het niveau van de leerling in plaats van op het aantal jaren onderwijs dat de leerling gevolgd heeft. Dit noemen we toetsen op maat.

Voordelen passend niveau

- De leerling voelt zich uitgedaagd omdat de toets niet te makkelijk was.
- De leerling ervaart geen frustratie omdat de toets niet te moeilijk was.
- De uitslag van de toets is het meest nauwkeurig.

Wanneer op maat toetsen?

Voor het primair onderwijs: als het niveau van de leerling minstens 1 jaar lager of hoger is dan het aantal jaren onderwijs dat de leerling gevolgd heeft, is op maat toetsen het meest zinvol. Bij de digitale toetsen kun je heel gemakkelijk kiezen voor toetsen op maat.

Voor VSO/PrO geldt dat je altijd een toets op maat aanbiedt, omdat deze systemen anders zijn opgezet dan de LVS-toetsen voor het primair onderwijs. Elke toets dekt twee leerjaren (VSO Arbeid/PrO, bijvoorbeeld groep 5/6) of sluit aan bij meerdere niveaus op de leerlijnen (VSO Dagbesteding, bijvoorbeeld niveau 7 tot 10 op de CED-leerlijnen mondelinge taal). Aangezien de volgsystemen volledig digitaal zijn, is het toetsen op maat eenvoudig te realiseren.

Tip! De digitale toetsen van Leerling in beeld zijn adaptief; de toets past zich aan het niveau van de leerling aan. Op die manier krijg je de meest nauwkeurige inschatting van het niveau van de leerling.

Tips voor het kiezen van een passend niveau

- **Gebruik de uitslag van de vorige afname:** schat vervolgens in hoeveel de leerling in de tussentijd vooruit gegaan is¹.
- **Kijk naar het competentiegevoel van de leerling:** is de leerling erg faalangstig? Kies dan eerder voor een toets die niet te moeilijk is.
- **Bekijk het onderwijsaanbod:** de toetsen reflecteren het onderwijsaanbod. Leg de leerling geen toets voor waarin veel opgaven voorkomen waarvan de inhoud nog niet is behandeld. Bij het ene leergebied moet je hier meer rekening mee houden dan bij het andere leergebied. Bij Spelling is het

bijvoorbeeld erg belangrijk, terwijl het bij Begrijpend lezen bijna niet speelt. In de inhoudsverantwoording van een toets zie je welke onderwerpen of categorieën aanbod komen².

Door- en terugtoetsen

Je kunt de groei van een leerling goed volgen door maximaal twee keer per jaar te toetsen. In sommige gevallen kan doortoetsen of terugtoetsen nuttig zijn: als de uitslag op een toets geen betrouwbaar beeld van de vaardigheid geeft én je onvoldoende informatie geeft.

Stel bij de **LVS-toetsen voor het primair en speciaal onderwijs** vast hoe groot het verschil is tussen het functioneringsniveau* en het niveau van een toets:

een jaar of minder

De uitslag is **voldoende betrouwbaar**. Door- of terugtoetsen is in principe niet nodig.

meer dan een jaar

De meting van de toets is **onvoldoende nauwkeurig**. De leerling heeft óf heel veel fouten gemaakt of bijna alles goed gemaakt.

Overweeg of het nuttig is om in dezelfde periode de leerling opnieuw een passende toets voor te leggen of dat je hiermee wil wachten tot het volgende afnamemoment. Heb je genoeg informatie om het onderwijsaanbod te bepalen? Dan hoeft je niet nogmaals te toetsen.

- 1 Voor LVS 3.0 geldt dat je leerlingen die minder dan een half jaar vooruitgang hebben geboekt een tussentoets kunt voorleggen. Dit zijn eenvoudiger varianten van de toetsen voor de medio- en eindmomenten. De E4M5-toets bijvoorbeeld is een makkelijkere variant van de M5-toets. Goed om te weten: bij Leerling in beeld zijn geen tussentoetsen meer beschikbaar. Bij de papieren toetsen ligt de set opgaven vast. De digitale toetsen van Leerling in beeld zijn adaptief; de toets past zich aan het niveau van de leerling aan.
- 2 Tip voor VSO/PrO: Gebruik tabel 1 in de handleiding (zie hoofdstuk 1, pagina 10) voor een algemene indicatie van het niveau van de toetsen. Bij twijfel kun je de inhoudsverantwoording lezen (zie hoofdstuk 4). Hier vind je een globale beschrijving van de inhoud, inclusief een aantal voorbeeldopgaven*. Op [MijnCito](#) zijn nog meer voorbeeldopgaven terug te vinden.
- 3 **Tip!** Meer weten over het toetsen van kinderen met een ver bovengemiddelde vaardigheid? Je leest het in deze [flyer](#).

Stel met behulp van tabel 3 vast of een **toetsuitslag van een toets VSO Arbeid/PrO** betrouwbaar is of niet:

betrouwbaar

Door- of terugtoetsen is in principe niet nodig.

minder betrouwbaar¹

De meting van de toets is onvoldoende nauwkeurig. De leerling heeft óf heel veel fouten gemaakt of bijna alles goed gemaakt.

Overweeg of het nuttig is om in dezelfde periode de leerling opnieuw een passende toets voor te leggen of dat je hiermee wil wachten tot het volgende afnamemoment. Heb je genoeg informatie om het onderwijsaanbod te bepalen? Dan hoef je niet nogmaals te toetsen.

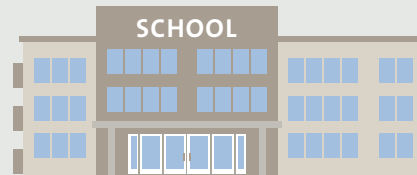
1 Als een leerling bijvoorbeeld bij de toets **Arbeid Rekenen-wiskunde ★★★** bijna alles fout heeft gemaakt, zal zijn vaardigheidsscore* overeenkomen met een functioneringsniveau* rond M5 of zelfs M4 of M3. Omdat toets **★★★** voornamelijk opgaven op niveau van groep 6, 7 en 8 bevat, is geen betrouwbare uitspraak te doen of het functioneringsniveau van de leerling bijvoorbeeld M5 is of misschien wel M4 of M3. Om dat goed te meten moet de leerling toets **★★** (of toets **★**) maken. De functioneringsniveaus en niveaus op de leerlijnen worden in dit geval in de tabel weergegeven met een 'kleiner dan' of 'groter dan' teken. Je weet bij het genoemde voorbeeld door afname van de toets dat de score in elk geval beneden M6 ligt, maar niet hoe ver precies. Het functioneringsniveau staat daarom weergegeven als <M6.

Tabel 3 | Informatie over de betrouwbaarheid van een functioneringsniveau* per toets en per niveau voor de toetsen VSO Arbeid/PrO

	★		★★		★★★	
	betrouwbaar	minder betrouwbaar	betrouwbaar	minder betrouwbaar	betrouwbaar	minder betrouwbaar
Arbeid Begrijpend lezen	t/m M5M6	>M5M6	M4 t/m M7M8	< M4 en >M7M8	M6 t/m M8	< M6
Arbeid Taalverzorging	M6 t/m M7M8	>M6 en <M7M8	M6 t/m M7M8	< M6 en >M7M8	M6 t/m M8	< M6
Arbeid Rekenen-wiskunde	t/m M5M6	>M5M6	M4 t/m M7M8	< M4 en >M7M8	M6 t/m M8	< M6

Voorbeelden uit de praktijk

Marit is 10 jaar en zit sinds kort op het **sbo**. Ze heeft bij Leerling in beeld Rekenen-Wiskunde de toets M5 gemaakt en een vaardigheidsscore* van 142 behaald. Het bijbehorende functioneringsniveau* is <M4. We hebben hiermee wel een indicatie van het

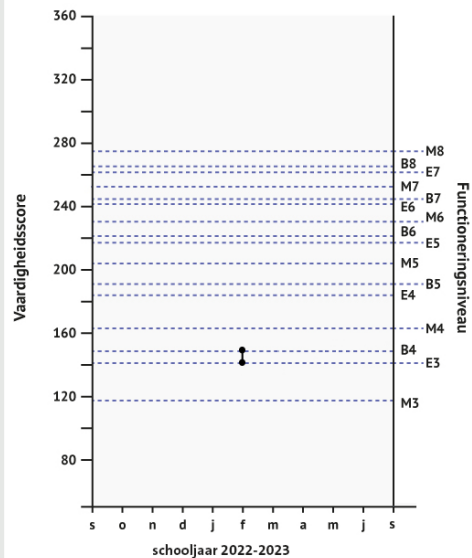
niveau van Marit, maar kunnen er geen nauwkeurige uitspraak over doen. De toets 'paste' niet volledig bij het niveau van Marit waardoor ze niet optimaal de kans heeft gekregen om te laten zien wat ze kan (ze had bijna alle vragen fout). Omdat Marit nog niet zo lang op school zit, heeft haar leerkracht nog geen duidelijk idee van wat ze precies kan. Ze wil een exacte uitspraak over het niveau van Marit, daarom legt ze haar de toets E3 voor. Marit haalt op deze toets een vaardigheidsscore van 148. Haar functioneringsniveau is B4.

Leerlingrapport

LEERLING	JAARGROEP	GROEP	RAPPORTGROEP
Marit	5	Paars	Rekenen-Wiskunde

Laatst bijgewerkt: 6 maart 2023

Ali zit in het **VSO**, uitstroom **Dagbesteding**.

Hij is een vrolijke leerling met voldoende zelfvertrouwen. Hij werkt bij Rekenen-Wiskunde in boekjes én met concreet materiaal op niveau M3 en E3. In november maakte Ali een toets Rekenen ★★★ (niveau drie sterren) van het Cito Volgstelsel VSO Dagbesteding. Hij had bijna alle opgaven goed, en scoorde niveau >7/8 op de leerlijnen. De toets bevat wel opgaven van niveau 9 en 10 op de leerlijnen, maar er is geen betrouwbare uitspraak te doen of het beheersingsniveau 9/10 is behaald. Een volgende toetsperiode legt de docent hem de toets VSO Arbeid/PrO RW ★ (niveau één ster, vergelijkbaar met niveau groep 3/4) voor. Deze toets sluit aan bij het onderwijsaanbod (werken in boekjes met sommen). Het kan zijn dat de één-ster-toets wat lastig is, maar het is een vaardigheidstoets; hij hoeft dus niet alle opgaven goed te maken. Aangezien Ali voldoende zelfvertrouwen heeft, is de kans groot dat hij met een wat moeilijkere toets overweg kan.

Vragen uit de praktijk

Hoe zijn de toetsen van Cito voor SO en VSO gekoppeld aan het Doelgroepenmodel?

Cito heeft in overleg met de Werkgroep Landelijk Doelgroepenmodel een koppeling gemaakt tussen de zeven doelgroepen en de toetsen voor SO en VSO. Uitgangspunt hiervoor vormden de meest logische toetsen aan het einde van het SO en aan het einde van het VSO. Voor deze koppeling is met name gekeken naar de volgende rijen in het Doelgroepenmodel:

- **Didactisch functioneringsniveau***

Dit is voor het SO gebruikt voor een koppeling aan de toetsen speciale leerlingen/toetsen 3.0. Voor het VSO vormde dit functioneringsniveau het uitgangspunt voor de koppeling aan de toetsen VSO Arbeid/PrO.

- **Leerstandaard**

Dit is voor het SO gebruikt voor een koppeling aan de zml-toetsen. Voor het VSO is deze rij gebruikt voor een koppeling aan de toetsen VSO Dagbesteding.

Een overzicht met alle koppelingen vind je [hier](#).

Waarom worden bij de toetsen Taalverzorging van het Volgsysteem VSO Arbeid/PrO alleen functioneringsniveaus* vanaf M6 gerapporteerd?

De toetsen Taalverzorging voor VSO/PrO zijn gekoppeld aan de toetsen Taalverzorging voor het primair onderwijs (2015). Die toetsen Taalverzorging voor het primair onderwijs uit 2015 waren pas vanaf groep 6 beschikbaar. Wanneer een leerling dit niveau niet haalt, wordt <M6 gerapporteerd. Uitzondering hierop is het onderdeel Spelling werkwoorden. Deze toetsen uit 2015 waren pas vanaf groep 7 beschikbaar. Wanneer een leerling dit niveau niet haalt, wordt <M7 gerapporteerd.

Mijn leerlingen zijn medio groep 3 nog niet toe aan de M3 toets van Rekenen-Wiskunde. Wat nu?

Neem dan aan het eind van groep 3 de eerste rekentoets af. Bepaal aan de hand van de inhoud van de toets welke toets het beste past: M3 of E3.

Hoofdstuk 3 | Optimale toetsomstandigheden creëren

Samengevat

Toets **'gewoon'** waar mogelijk en **'speciaal'** waar nodig.

1

Wil je de **toetsresultaten vergelijken** met de **normgroep***?
Pas dan alleen de toetsomstandigheden aan en niet het toetsconcept.

2

Stem de aanpassing(en) **af** met je collega's.

4

Registreer de aanpassingen in je **Leerlingadministratiesysteem**.

3

Optimale toetsomstandigheden creëren

> **“Tim heeft vaak moeite om zijn aandacht bij de les te houden.** Terwijl ik de toets Rekenen-Wiskunde afneem in de groep, neemt de intern begeleider Tim apart. Zo kan hij de toets in alle rust maken.”

> **“Een paar leerlingen in mijn groep hebben veel moeite met lezen.** Ik neem hen apart in een groepje en lees de teksten van de toets Begrijpend lezen voor.”

Dit zijn voorbeelden van veelgebruikte aanpassingen aan de afnamecondities. Toch twijfelen sommige leerkrachten. Is het wel verstandig om te doen? Is de uitslag nu nog wel betrouwbaar? Toetsen zijn zorgvuldig samengesteld om een bepaald concept, bijvoorbeeld Begrijpend lezen of Rekenen-Wiskunde te meten. Het aantal opgaven, het soort opgaven én de afnamecondities hebben invloed op wat een toets meet én hoe nauwkeurig de uitkomsten zijn. De afnamecondities vind je terug in de afname-instructies.

Toetsomstandigheden versus toetsconcept

Soms is het nodig om de afnamecondities te veranderen. Op die manier kun je een toets geschikt maken voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Als je de toetsomstandigheden aanpast, zoals in het voorbeeld van Tim, dan meet de toets nog steeds het concept ‘Rekenen-Wiskunde’. De score van Tim kan vergeleken worden met de scores van zijn klasgenoten én een normgroep*. Echter, als je een aanpassing doet die het toetsconcept verandert, meet de toets iets anders dan wat bedoeld was te meten. Lees je de toets Begrijpend lezen voor, of maak je gebruik van de auditief ondersteunde digitale toets Begrijpend lezen? Dan meet je niet meer zuiver het concept ‘begrijpend’ lezen, maar iets dat het midden houdt tussen begrijpend luisteren en begrijpend lezen. De scores van deze leerlingen zijn dan niet (goed) meer te vergelijken met andere leerlingen of de normgroep¹.

Hulpmiddelen en overcompensatie

Geef je een leerling met dyscalculie een rekenmachine bij een LVS-toets Rekenen-Wiskunde? Of gebruikt een leerling met dyslexie bij de LVS-toets Spelling de spellingcontrole op de computer? Dan spreken we van overcompensatie. De leerlingen van de normgroep hebben deze hulpmiddelen ook niet gebruikt. Deze leerling heeft nu een groot voordeel ten opzichte van zijn klasgenoten. Het uitdelen van kladpapier of een afdekblad heeft geen consequenties voor het gebruik van de normen; de leerlingen in de normgroep mochten deze hulpmiddelen ook gebruiken.

- 1 Scholen maken soms bewust de keuze om voor enkele leerlingen het toetsconcept aan te passen. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, mits je je realiseert wat de consequenties zijn.

MasterplanDyslexie.nl, Cito en Stichting Dyslexie gaan in de [flyer](#) Toetsen van begrijpend lezen bij dyslectische leerlingen in op de uitzonderlijke gevallen waarin een toets onder aangepaste condities afnemen zinvol of zelfs noodzakelijk is.

Er is een auditieve versie die specifiek ontwikkeld is voor leerlingen met een dyslexieverklaring, maar zou beredeneerd ook bij andere leerlingen kunnen worden ingezet.

Door het afnemen van een auditief ondersteunde toets test je de vaardigheid ‘begrijpend lezen’ niet zuiver. Hierdoor is de uitslag van deze toets niet te vergelijken met de landelijke groep. Wel krijg je een indicatie van tekstbegrip door de jaren heen. Bij het analyseren van en communiceren over de toetsresultaten is het van belang mee te nemen welke versie (regulier/audio) de leerling heeft afgenomen.

Aanpassingen aan de toetsomstandigheden

Je meet de beoogde vaardigheid

Je kunt de score **vergelijken** met de normgroep*

Voorbeelden

- een afdekblad gebruiken bij een toets Begrijpend lezen
- een taak Rekenen-Wiskunde in twee delen afnemen
- vergroten van het invulblad bij een toets Spelling werkwoorden

Aanpassingen aan het toetsconcept

Je meet niet de beoogde vaardigheid

Je kunt de score **niet vergelijken** met de normgroep

Voorbeelden

- voorlezen teksten bij een toets Begrijpend lezen
- een rekenmachine, tafelkaart of rekenkaart gebruiken bij een toets Rekenen-Wiskunde groep 6
- een toets Spelling laten maken op een computer in Word mét spellingcontrole

Wat is ons advies?

Toets 'gewoon' waar mogelijk, en 'speciaal' waar nodig. Jij weet wat jouw leerling nodig heeft; laat de toets daarom zoveel mogelijk aansluiten bij het onderwijs¹. Pak de afname-instructies erbij om te checken of een aanpassing die je in gedachte had een aanpassing is aan een toetsomstandigheid of aan het toetsconcept.

En vraag je af of er sprake is van overcompensatie. Zo weet je of je de normgegevens kunt gebruiken voor de interpretatie van de resultaten.

Welke aanpassing je ook doet:

Stem de aanpassing af met je collega's en vraag je af: meet ik nog wel wat ik wil meten? En kan ik de normtabellen nog wel gebruiken?

Registreer de aanpassingen in je leerlingvolgsysteem, en benoem het bij een overdracht aan bijvoorbeeld een collega, een andere school of een orthopedagoog².

Bekijk **tabel 4** met de meest voorkomende situaties en tips om de toetsomstandigheden aan te passen. Je bent vrij in je keuze voor een aanpassing³. Staat jouw aanpassing niet in de tabel? Hanteer dan de richtlijnen onder het kopje 'Wat is ons advies?'.

1 Bijvoorbeeld

Krijgt de leerling standaard lesmateriaal vergroot aangeboden? Dan is waarschijnlijk een vergrote versie van de standaard toetsen voldoende.

2 Bijvoorbeeld

'De rekenvaardigheid van Karim is vergelijkbaar met die van zijn groepsgenoten, mits hij gebruikmaakt van de tafelkaarten.'

3 Bijvoorbeeld

Ben je gewend voor een leerling met ernstige rekenproblemen een markeerstift te gebruiken? Dan mag dat ook als er geen bolletje bij staat in de tabel.

Tip! Aanpassing aan het toetsconcept of de toetsomstandigheid? Test jouw kennis met de gratis [check](#).

Tabel 4 | Aanpassen toetsomstandigheden

		Aanpassing >								
Situatie van de leerling ▾		Voorlezen	Individuele afname	Extra pauzes	Verlengen van de toetsijd ¹	Digitale afname	Vooraf opgavetypen doorlopen	Gebruik afdekbladen	Gebruik kleuren en/of markeerstift ²	In opgavenboekje laten werken
	Heeft behoefte aan voorspelbaarheid						●			
	Heeft moeite om juiste informatie in opgavenboekje te vinden							●	●	
	Heeft moeite met het invullen van het antwoordblad					●				●
	Heeft ernstige rekenproblemen ³	●	●	●	●	●				
	Heeft moeite zich te concentreren		● ⁴ >	●		●		●		
	Werkt langzamer dan gemiddeld		●		●	●				

Vervolg tabel 4 ▾

- 1 Alle toetsen, behalve de toetsen op het gebied van technisch lezen, zijn niet aan tijd gebonden.
Geef leerlingen daarom voldoende tijd om de opgaven te maken.
- 2 Wanneer de gebruikte markeringen in een toets voor de leerling niet duidelijk genoeg zijn, kun je de bedoelde informatie in plaatjes inkleuren (denk aan het markeren van getallen in een rekenopgave) of met een markeerstift bedoelde tekstfragmenten markeren (bij Begrijpend lezen). Let op: markeer alleen fragmenten waarnaar in de opgave wordt verwezen. Markeren van kernzinnen of andere zinnen waarin een antwoord van een vraag te vinden is, is niet toegestaan.

- 3 Aanvullende informatie hierover vind je in [deze flyer](#).
- 4 Het inlassen van een pauze en het opdelen van een taak in twee delen is toegestaan, mits de leerling in de pauze niet nog even wat informatie kan opzoeken. Bij Begrijpend lezen doe je dit alleen in uitzonderingssituaties. Door de toets af te breken wordt het maken van de toets gemakkelijker voor de leerling, want tekstbegrip hangt nauw samen met een goede concentratie. Kies je voor deze aanpassing? Laat de leerling in dat geval stoppen op een moment dat alle opgaven bij een tekst gemaakt zijn.

Vervolg van tabel 4

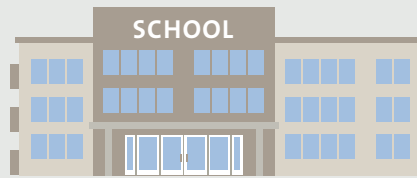
Situatie van de leerling	Aanpassing >										
	Voorlezen 5	Individuele afname	Extra pauzes	Vergroten van teksten en plaatjes 6	Verlengen van toetstijd 7	Digitale afname	Gebruik afdekladen	Aanbieden loep 8	Gebruik goede kleurcontrasten 9	Gebruik kleuren en/of markeerstift 10	NmG of NGT 11
Heeft visusproblemen 12	●		●	●	●		●	●	●	●	
Heeft dyslexie 13	14 > ●	●	●	●	●	●	●			●	
Heeft een taalontwikkelingsstoornis	●	●	●		●	●	●			●	●
Heeft gehoorproblemen 15											●
Is gebaat bij visuele ondersteuning in NmG											●
Heeft moeite met schrijven (door motorische problemen)	16 >				17 > ●						
Heeft autisme	●	●	●		●	●	●			●	

- 5 Voorlezen wordt afgeraden bij de toets Begrijpend lezen.
- 6 De standaardvergroting is van A4 naar A3 (141%).
- 7 Alle toetsen, behalve de toetsen op het gebied van technisch lezen, zijn niet aan tijd gebonden. Geef leerlingen daarom voldoende tijd om de opgaven te maken.
- 8 Ook andere hulpmiddelen waarmee de leerling beter kan zien, zijn toegestaan.
- 9 Kopieer de toets bijv. op geel papier of leg een gele sheet over de toets heen.
- 10 Wanneer de gebruikte markeringen in een toets voor de leerling niet duidelijk genoeg zijn, kun je de bedoelde informatie in plaatjes inkleuren (denk aan het markeren van getallen in een rekenopgave) of met een markeerstift bedoelde tekstfragmenten markeren (bij Begrijpend lezen). Let op: markeer alleen fragmenten waarnaar in de opgave wordt verwezen. Markeren van kernzinnen of andere zinnen waarin een antwoord van een vraag te vinden is, is niet toegestaan.

- 11 Gebruik bij voorkeur de [aangepaste versies](#) en/of volg de [richtlijnen](#) die we samen met Sprong Vooruit en Siméa opstelden.
- 12 Voor het toetsen van leerlingen die blind of slechtziend zijn stelden wij samen met Bartiméus en Visio [richtlijnen](#) op.
- 13 [Flyer](#) met aanvullende informatie
- 14 **Let op:** Bij Begrijpend lezen mag je in uitzonderlijke gevallen toch voorlezen volgens de [richtlijnen](#) van MasterplanDyslexie.nl, Cito en Stichting Dyslexie. Of gebruik bij Leerling in beeld de audio-versie van de digitale toets.
- 15 Tijdelijk gehoorprobleem? Verzet de afname.
- 16 Laat de leerling bij meerkeuzeopgaven het antwoord zeggen of aanwijzen en noteer het antwoord van de leerling.
- 17 Leg een digitale toets voor, of laat de leerling in een document werken. Maak vooraf een document waarin de opgavennummers al staan weergegeven en waarin de leerling zijn antwoorden kan intypen. Laat je bij een papieren toets Spelling de antwoorden op de computer typen? Let er dan op dat de spellingcontrole uit staat. Of overweeg een digitale toets.

Voorbeelden uit de praktijk

Sem heeft autisme. Daarom heeft hij meer tijd nodig om informatie te verwerken. De leerkracht reserveert voor hem dan ook extra tijd voor het maken van een toets. Ook maakt Sem de toets

Rekenen-Wiskunde in een apart kamertje. Hij raakt dan minder afgeleid door prikkels in de klas.

Julan heeft veel moeite zich te concentreren op een toets. Hij werkt graag met een afdekblad. Bij een klassikale afname verschuift hij het blad zelf, en bij een individuele afname helpt de leerkracht hem hier soms bij.

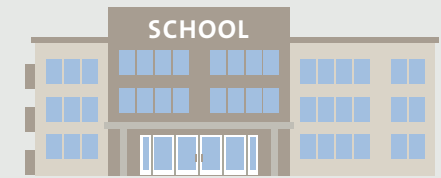

Er zijn scholen die bewust kiezen voor digitale toetsen in plaats van papieren toetsen. Naast voordelen voor de leerkracht (zoals geen nakijkwerk en direct beschikbare rapportages) heeft dit ook voordelen voor de leerling. Zo kunnen leerlingen in hun eigen tempo werken en zien ze maar één opgave tegelijkertijd in beeld. Vaak

kunnen leerlingen zich ook beter concentreren.

Samira zit op een reguliere basisschool

en heeft een taalontwikkelingsstoornis. De toetsen Begrijpend lezen kosten haar door haar taalproblemen erg veel energie. Daarom maakt de leerkracht voor Samira een uitzondering en spreidt zij de afname van een taak Begrijpend lezen over twee dagen. Ook maakt Samira de toets in een aparte ruimte. De leerkracht houdt deze aanpassing bij in het LAS zodat zij en toekomstige leerkrachten hiermee rekening houden bij een volgende afname én de interpretatie van de scores.

Vragen uit de praktijk

Mag ik moeilijke woorden uit teksten van de toetsen Begrijpend lezen uitleggen?

Woordenschat maakt deel uit van de vaardigheid begrijpend lezen. Wij raden daarom af om (moeilijke) woorden die in de toets voorkomen voorafgaand aan of tijdens de toetsafname uit te leggen. De resultaten van je leerlingen zijn dan namelijk niet betrouwbaar; ze scoren - onterecht - hoger. Bij de behandeling van de voorbeeldopgaven* mag je wel begrippen uitleggen die verband houden met de afname-instructies, zoals 'omcirkelen' of 'opgave'.

Als een leerling tijdens de afname naar de betekenis van een woord vraagt, stimuleer de leerling dan om zelf een antwoord te geven.

Als de leerling het echt niet weet, zeg dan bijvoorbeeld: "Kies maar het antwoord dat je het beste lijkt."

Een tolk vertaalt mijn lessen naar de Nederlandse Gebarentaal (NGT) voor een leerling die ernstig slechthorend is. Mag de tolk ook de toetsopgaven gebaren?

Dit raden wij af om verschillende redenen:

- 1 Een opgave kan niet letterlijk worden vertaald naar NGT of Nederlands met Gebaren (NmG); er is altijd sprake van interpretatie. Door die interpretatie is de afname niet meer gestandaardiseerd.
- 2 In de vertaling naar NGT of NmG kan onbedoeld informatie gegeven worden over het goede antwoord. De afname is dan niet helemaal valide, oftewel: je meet niet precies wat je wilt meten.

Voor leerlingen die hun onderwijsaanbod in NmG of NGT aangeboden krijgen, ontwikkelden we samen met het Nederlands Gebarencentrum (NGc) en Sprong Vooruit [aangepaste toetsen](#). Deze toetsen bestaan uit filmpjes waarin een tolk van het NGc de opgaven aanbiedt in NmG: gestandaardiseerd en valide. Er zijn filmpjes beschikbaar bij de toetsen Rekenen-Wiskunde 3.0 voor groep 3 t/m 6 en Spelling 3.0 voor groep 3 en 4. Bij Leerling in beeld zijn filmpjes opgenomen bij de toetsen Rekenen/Wiskunde en Spelling voor groep 3 t/m 5. Voor Rekenen/Wiskunde groep 6 t/m 8 worden de filmpjes de komende jaren ontwikkeld. Voor Spelling groep 6 t/m 8 is hier nog geen informatie over. Houd de [webpagina](#) in de gaten voor de laatste ontwikkelingen.

Begrippenlijst

In de tekst kom je af en toe een **asterisk (*)** tegen bij een woord. In de Begrippenlijst lichten we deze woorden toe.

Begrippenlijst*

Functioneringsniveau | Het functioneringsniveau geeft aan met welk niveau van leerlingen in het reguliere basisonderwijs de behaalde toetsscore* van de leerling te vergelijken is¹.

Methodegebonden toetsen | Methodegebonden toetsen zijn toetsen die een uitgeverij bij haar methode levert. Het zijn beheersingstoetsen die nagaan of de leerling de (recent aangeboden) lesstof uit de methode beheerst. In de meeste gevallen kan het grootste deel van de leerlingen een beheersingstoets (bijna) foutloos kan maken.

Methodeonafhankelijke toetsen | Methodeonafhankelijke toetsen brengen een of twee keer per jaar in beeld wat de leerling weet en kan. Het zijn vaardigheidstoetsen, dat betekent dat er opgaven van verschillende niveaus in de toetsen zitten. Zo kan een leerkracht het verschil bepalen tussen zwakkere, gemiddelde en sterkere leerlingen. Deze toetsen meten het niveau van een leerling ten opzichte van andere leerlingen of ten opzichte van een eerdere afname. Omdat de toetsen gebruikt worden om een leerling te volgen, worden de toetsen ook wel volgsysteemtoetsen genoemd.

Normgroep | De groep leerlingen waarmee je een individuele leerling kunt vergelijken, om te kunnen bepalen hoe hij zich ontwikkelt. Bij de toetsen van het Cito Volgsysteem bestaat de normgroep uit de groep leerlingen die op hetzelfde afnamemoment, bijvoorbeeld eind groep 5, een toets hebben gemaakt.

Toetsscore | Het totaal aantal opgaven dat een leerling goed heeft gemaakt.

Vaardigheidsniveau | Vaardigheidsscore* omgezet naar de aanduiding I t/m V of A t/m E. Zo is te zien hoe de leerling scoort ten opzichte van leeftijdgenoten.

Vaardigheidsschaal | Een meetlat waardoor toetsresultaten van een bepaald leergebied, bijvoorbeeld Spelling, met elkaar te vergelijken zijn. Het aantal goed gemaakte opgaven bij de ene toets is niet zomaar vergelijkbaar met het aantal goed gemaakte opgaven bij een andere toets voor dezelfde vaardigheid. De toetsen zijn verschillend in inhoud, lengte en/of moeilijkheidsgraad. Om de prestaties op verschillende toetsen te vergelijken, zet je de toetsscore om naar een vaardigheidsscore* op een onderliggende vaardigheidsschaal.

Vaardigheidsscore | Het aantal goed gemaakte opgaven bij de ene toets is niet zomaar vergelijkbaar met het aantal goed bij een andere toets voor dezelfde vaardigheid. De toetsen zijn verschillend in inhoud, lengte en/of moeilijkheidsgraad. Om de prestaties op verschillende toetsen te vergelijken, zet je de toetsscore om naar een score op een onderliggende vaardigheidsschaal: de vaardigheidsscore.

Voorbeeldopgaven | Opgaven die zijn bedoeld om de leerling te laten oefenen met de opgavenvorm die in de toets voorkomt. Het gaat om het oefenen van de toetsvorm, niet om het oefenen van de toetsinhoud.

1 Bijvoorbeeld

Een leerling behaalt op een Leerling in beeld-toets Begrijpend lezen M5 een vaardigheidsscore van 8. Deze vaardigheidsscore komt overeen met de vaardigheidsscore van een gemiddelde leerling in het regulier basisonderwijs op het toetsmoment M4 (januari groep 4). Dan is het functioneringsniveau* van de leerling M4.

Meer lezen? Bekijk ook onze flyer [Toetsscore, vaardigheidsscore ... en dan?](#)

Contact

- **Meer lezen?**

Voor het primair onderwijs ontwikkelden wij verschillende **flyers**. Gebruikers van de toetsen VSO/PrO vinden op [MijnCito](#) extra achtergrondinformatie.

- **Blijf op de hoogte** van de laatste ontwikkelingen en schrijf je in voor de [nieuwsbrief speciale leerlingen](#).

- **Mis je informatie, heb je vragen of verbetertips?**

We horen het graag!

Bel naar onze **klantenservice** via nummer (026) 352 11 11 of mail naar klantenservice@cito.nl.

